

Právní stát a církevní restituce

„Co bylo ukradeno, musí být vráceno!“ - těmito slovy odůvodňuje ministerský předseda Nečas navrácení církevního majetku, který byl zabaven po komunistickém „puči“ v únoru 1948¹. Pan premiér se tu zřejmě odvolává na „Zákon o protiprávnosti komunistického režimu“ který přijal někdy v devadesátých náš parlament. Některé akty zestátnění ovšem (pokud vím) proběhly už dříve, byly součástí Košického vládního programu.

Je paradoxní, že o „protiprávnosti“ hlasoval zákonodárny sbor, který za dvacet let nebyl schopen vytvořit fungující legislativu právního státu. Existující legislativa je podle slov expertů tak komplikovaná, že se v ní nevyznají ani advokáti. Zákonodárci zřejmě nejsou schopni odolávat tlaku vlivných lobistů, kteří si vynucují různé „přílepy“ nebo blokují přijetí zásadních norem, které by umožnily účinně bojovat proti nekalým praktikám. Pokud se stíhaný exposlanec MUDr. David Rath hájí tím, že při pečlivém sledování jeho kolegů by bylo možno obvinít z trestné činnosti (téměř) *kohokoli z nich*, má do značné míry pravdu. Podobné praktiky se používaly i za minulého režimu - na lidi se sbíraly kompromitující informace aby „si nemohli vyskakovat“.

Zde bych rád připomenul kampaň proti bývalému lidoveckému vicepremiéru Čunkovi. Jeho jméno je dodnes spojováno s korupcí, ačkoli se žádné jeho obvinění neprokázalo. Byl představitelem otevřené politiky a mluvil o věcech, o nichž bylo „politicky korektní“ mlčet - například o tom, že úředníci často nadřžují Rómům². Kdosi vyvíjel enormní snahu něco proti Čunkovi najít - na Vsetínské radnici (kde byl předtím starostou) proběhlo údajně asi 400 kontrol; zkoumala se jeho minulost na řadu let nazpět, kdy byl ještě řadovým pracovníkem Vsetínské zbrojovky. Mezi jeho „hříchy“ mj. patřilo, že pobíral přídavky na děti. Někomu byl zřejmě pan Čunek nepohodlný a bylo třeba jej z politiky odstranit. Myslím, že do dnešních korupčních kauz jeho případ docela dobře zapadá...

Mám za to, že není možné označit celou jednu etapu našich dějin za „protiprávní“. Protiprávně se mohl chovat také císař Josef II. když zrušil kláštery; tehdejší legislativa to ale zřejmě umožňovala. Československo se stalo po roce 1948 součástí sovětského impéria a o mnoha věcech se rozhodovalo v Moskvě. Také inscenované procesy z 50.let proběhly v režii sovětských poradců. Byla to doba studené války a nezákonnosti se děly také v Americe (Mccarthismus). Myslím však, že po XX. sjezdu KSSS, kdy nastoupil Nikita Chruščov a nastalo „Tání“, nastal i u nás postupný vývoj k právnímu státu³. Také uvnitř KSČ se vykrytalizovaly dvě názorové platformy a postupně se prosadily zásadní změny. K jejich dokončení však už nebyl čas...

Tehdejší stranický lídr Alexander Dubček dodnes zůstává jednou z našich nejpopulárnějších osobností, ačkoli byl podle dnešních měřítek „představitel totalitního režimu“⁴. Také tzv. normalizační režim nám byl vnucen zvenčí; sotva jej můžeme přičítat komunismu jako takovému. Tento režim, oficiálně označovaný jako „reálný socialismus“ by se dal spíše označit za státní kapitalismus. Stranickému vedená šlo hlavně o zvýšení objemu výroby, popř. životní úrovně; o budování sociálně spravedlivé společnosti se už vůbec nemluvilo.

V druhé polovině 90.let proběhla „náprava majetkových křivd“ či restituce. Nevím, zda se někdo pokusil zhodnotit, nakolik splnila svůj účel. Vedle pozitivních případů, kdy původní majitelé nebo jejich potomci navázali na rodinné tradice a začali znovu podnikat, bylo hodně

¹ Tento převrat ovšem proběhl formálně v rámci tehdejší ústavy; z hlediska litery zákona bylo všechno v pořádku a opatření tehdejší vlády bylo tudíž možno považovat za zákonná.

² Je to celkem pochopitelné - chtějí se vyhnout konfliktům. Rómové dovedou být neústupní ...

³ Ač byli právníci v 50.letech neuznávanou společenskou vrstvou, jistá právní kultura se u nás zřejmě zachovala. Zákony ze 60.let jsou podstatně kvalitnější než ty dnešní

⁴ Vedle Václava Havla je asi nejznámějším česko-slovenským politikem

případů, kdy se bezohlední podnikavci přiživili na úkor restituentů. V některých rodinách vyvolala restituce „zemětřesení“ a vleklé právní spory. Evangelický farář Miloš Rejchrt vyjádřil obavy, že něco podobného by mohla doprovázet i připravované církevní restituce; mohly by vzniknout nikdy nekončící spory mezi církvemi a jednotlivými církevními činiteli. Podobné případy ostatně již známe. Církev se ve věcech majetku nechovají (podle dosavadních zkušeností) o nic „duchovněji“ či etičtěji než osoby a instituce světské

Pochybné se mi jeví ale také navrácení majetku těm institucím, které si sice zachovaly jakous-takous právní kontinuitu, ale jejich podstata je po 40 letech společenského vývoje úplně jiná⁵. Jedná se hlavně o katolickou církev, která byla před rokem 1918 státním náboženstvím a nyní se k ní hlásí jen asi 6% obyvatel. Církev nedokáže udržovat ani svůj dosavadní majetek. Pokud se církevní činitelé pokoušejí podnikat, nedopadá to vždy šťastně⁶. Problematické je také obdarovat ze státních prostředků církev, které v kritické době ještě neexistovaly. Nejlepším řešením by asi bylo založit *náboženskou nadaci*, která by přispívala na údržbu památek a na bohumilobé vzdělávací a humanitární projekty.

Heslo „*Co bylo ukradeno ...*“ se hodí spíše na dobu docela nedávnou - na divokou privatizaci a tunelování státních podniků. Při nich vznikla vrstva zbohatlíků, kteří nyní sponzorují politické strany a ve velké míře ovlivňují chod státu. Svůj majetek získali bez skutečného přičinění na úkor ostatních a etické normy jsou jim cizí. Ovládají finanční toky ve státě, nechávají si od politiků přihrávat předražené státní zakázky a pod. Stát pak musí šetřit na zaměstnancích a chudší části populace, a nůžky ve společnosti se dále rozevírají. Jediným způsobem, jak potlačit korupci a klientelismus je proto asi zavést majetková přiznání a *zdanit progresivně zbytný majetek*, jehož původ nelze doložit. Pokud se tato situace nebude řešit, voliči se budou stále více přiklánět k levici, případně ke komunistům⁷, kteří to mají ve svém programu. Revoluce byla ukradena - je třeba ji lidem vrátit.

Jan Matys, Davle
11. června 2012

⁵ Jedním takovým případem bylo vrácení Lidového domu Sociální demokracii (ČSSD). Právník, jemuž se tento problematický akt podařilo prosadit, pak požadoval miliardovou odměnu ...

⁶ V jakési obci přišel kostel do dražby.

⁷ Z podobných důvodů zvítězili v Číně po roce 1945 komunisté nad Čankajškem, jehož režim byl silně zkorumpovaný.